

ČESKÉ ÚZEMNÍ PLÁNOVÁNÍ JAKO PŘEDMĚT VÝZKUMU EU. PROJEKT ESPON COMPASS

Karel Maier, Jan Kabrhel

Projekt EU ESPON COMPASS se zabýval porovnáváním vývoje systémů územního/prostorového plánování¹ v evropských zemích. Na poznatky o českém územním plánování v kontextu ostatních zemí navázaly další práce, z nichž článek podrobněji popisuje návaznou případovou studii věnovanou provázání českého územního plánování s politikou soudržnosti uplatňovanou EU. Studie vyústila do souboru doporučení, z nichž některá se již realizují.

Projekt EU ESPON COMPASS

V letech 2016–2018 proběhl projekt aplikovaného výzkumu **ESPON COM-**

PASS – Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe (Srovnávací analýza územní správy a systémů územního plánování v Evropě). Nositelem

úkolu byla Technická univerzita v Delftu, v týmu bylo dalších devět odborných pracovišť z řady evropských zemí.

¹ Většina evropských zemí používá název činnosti prostorové plánování nebo prostorové uspořádání. V projektu ESPON COMPASS jsme po počáteční diskusi přijali pro všechny národní systémy název prostorové plánování.

Projekt sledoval tyto cíle:

- popsat a vysvětlit změny v systémech řízení územního rozvoje a územního plánování v Evropě od roku 2000 a důvody těchto změn se zvláštním odkazem na směrnice a politiky EU;
- identifikovat osvědčené postupy pro vzájemné obohacování politik územního rozvoje s politikou soudržnosti EU;
- doporučit, jak lze perspektivy národní a regionální politiky územního rozvoje účinněji odrážet v politikách soudržnosti EU a dalších sektorových politikách a naopak.

Součástí projektu byla strukturovaná srovnávací analýza územní správy a systémů prostorového plánování ve všech tehdejších 28 členských zemích EU plus dalších čtyřech partnerských zemích (Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko). Proběhla dvě kola zjišťování situace a vývojových tendencí systémů prostorového plánování v těchto zemích prostřednictvím obsáhlých dotazníků. Z vyhodnocení takto získaných informací pak vycházela řada doporučení o úloze územního plánování při utváření budoucí politiky soudržnosti a o tom, jak by se perspektivy národní politiky územního plánování a územního rozvoje mohly lépe promítnout do politiky soudržnosti a dalších politik EU.

Česká republika byla jedním z respondentů, kteří se podíleli na pořizování vstupů pro srovnávací analýzu. Z porovnání a následného vyhodnocení českého systému územního plánování a regionální politiky vyplynuly poznatky o některých problémech, kterým správa, management a rozvoj území v Česku čelí. Stejně jako v ostatních tzv. nových členských zemích EU ve středovýchodní Evropě to byla závislost na prostředcích ze strukturálních fondů, která způsobuje, že se strategie „šijí na míru“ dotačním titulům v jednotlivých programových obdobích, a dále též slabá provázanost územního, respektive prostorového plánování se sektorálními politikami. Jako specifický český problém bylo identifikováno institucionální oddělení (fyzického) územního plánování a strategického plánování a finančního řízení – a v rámci toho zejména dvojkolejnost systémů územního plánování a strategických plánů. Ve výsledku tyto diskrepance přispívají ke vzniku „paralelních světů“ politiky sou-

držnosti EU a prostorového plánování, což ale, jak ukázaly poznatky z projektu, zdaleka není výhradně problémem českého územního plánování.

Celý projekt včetně vyhodnocení dotazníků a závěrečné zprávy s doporučeními je dostupný zde: <https://www.espon.eu/planning-systems>.

Projekt Deloitte „Analýza, doporučení a legislativní návrhy pro reformu stavebního zákona v oblasti územního/prostorového plánování“

S vědomím neuspokojivého stavu územního plánování a protichůdných názorů na to, jak by tento stav měl být napraven, které se projevíly v diskusi o novém stavebním zákoně, zadalo Generální ředitelství pro podporu strukturálních reforem Evropské komise (*DG REFORM – Directorate-General for Structural Reform Support*) ve spolupráci s Ministerstvem pro místní rozvoj společnosti Deloitte zpracování návrhu reformy územního plánování. Předběžné závěry studie Deloitte identifikovaly následující klíčové problémy, které je třeba řešit, a to:

- nedostatečné uplatňování veřejných zájmů a místních cílů k dosažení udržitelného rozvoje,
- nevhodné rozlišení plánovacích a řídicích kompetencí mezi vládními úrovněmi,
- příliš úzké vymezení územního plánování a dokumentů,
- nedostatečné zapojení digitálních technologií,
- nízké veřejné povědomí a vzdělání a lidské zdroje.

[EC – DG REFORM & MMR, 2020]

Projekt EU ESPON COMPASS – Extension

Jako pokračování projektu ESPON COMPASS rozhodlo Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku Evropské komise (*DG REGIO – Directorate-General for Regional and Urban Policy*) o vypracování prohlubující analýzy souladu politiky soudržnosti EU s fungováním národních systémů prostorového plánování. Projekt probíhal v letech 2020–2021 jako součást příprav evropských strukturál-

ních a investičních fondů (ESIF) pro programové období 2021–2027. Hlavním cílem projektu, a zároveň jakýmsi klíčovým slovem, se stal pojem vzájemné křížové oplození (v originálu *cross-fertilization*) převzatý z biologie a botaniky, který v přeneseném smyslu může znamenat směšování poznatků a nápadů z různých míst, od různých lidí či z různých komunit s cílem dosáhnout zlepšení dosavadního stavu. V projektu se tento pojem vztahoval k vzájemnému posilování a obohacování systémů prostorového plánování na jedné straně a účinnosti politik EU aplikovaných prostřednictvím nástrojů strukturálních fondů na straně druhé.

Jako případová studie pro tento projekt byla na žádost MMR vybrána Česká republika. Případová studie zahrnovala průzkum a rozhovory s klíčovými účastněnými stranami v oblasti plánování a politiky soudržnosti v českém kontextu, doplněné poznatky z on-line „interaktivního dialogu“, semináře s českými a mezinárodními odborníky.

Dotazníkové šetření a rozhovory s odborníky

V dotaznících a rozhovorech se zjišťovalo, v jakém vztahu je praxe českého územního plánování vůči politice soudržnosti EU. Dotazník byl distribuován mezi 24 odborníky a následovaly rozhovory s 15 klíčovými informátory z MMR, krajských úřadů, plánovací praxe a výzkumu. Respondenti hodnotili míru propojitelnosti klasifikací na škále od jedné do pěti. Sdělení respondentů byla anonymizována. Nad vyplněnými dotazníky následně proběhly rozhovory s cílem zpřesnit a vysvětlit odpovědi.

Dotazník byl rozdělen do tří částí:

(A) Jak může územní plánování přispět k realizaci politických cílů politiky soudržnosti 2021–2027. Respondenti měli vyhodnotit, do jaké míry se do české praxe územního plánování promítají cíle politiky soudržnosti EU na období 2021–2027, konkrétně:

- PO1: chytřejší Evropa prostřednictvím inovací, digitalizace, ekonomické transformace a podpory malých a středních podniků;
- PO2: zelenější Evropa bez uhlíku, provádění Pařížské dohody a inves-

tice do energetické transformace, obnovitelných zdrojů a boje proti změně klimatu;

- PO3: více propojená Evropa se strategickými dopravními a digitálními sítěmi;
- PO4: více sociální Evropa, naplňující evropský pilíř sociálních práv a podporující kvalitní zaměstnání, vzdělání, dovednosti, sociální začlenění a rovný přístup ke zdravotní péči;
- PO5: Evropa blíže občanům podporou strategií místního rozvoje a udržitelného rozvoje měst v celé EU.

Podle respondentů může územní plánování nejlépe přispět k lepší propojenosti (PO3) a také k bezuhlíkové Evropě (PO2). Na druhou stranu možný přínos územního plánování s ohledem na inovativní a sociální Evropu je považován za omezený (PO1 a PO4); odborníci na plánování zmiňují, že by to byl spíše úkol pro regionální politiku.

Několik respondentů striktně odlišilo skutečnou praxi územního plánování od jeho potenciálu. Praxe územního plánování a rozhodovací proces se někdy neřídí zásadami a prioritami stanovenými v Politice územního rozvoje ČR. Územní plánování je často vnímáno pouze jako implementační součást jiných politik, nebo dokonce jako překážka. Současnou praxi zatěžují také roztržitěné databáze, proměnlivá terminologie, volná integrace územního rozvoje a dopravního plánování a slabá vazba územního plánování na ekonomické aspekty i problematiku sociální udržitelnosti.

Celkově respondenti projevili silnou důvěru v digitalizaci a standardizaci. Další výrazný přínos územního plánování byl spatřován v oblasti polycentrického rozvoje. Je však sporné, zda plánované dopravní sítě skutečně podporují polycentrický rozvoj sídelní struktury nebo princip udržitelného rozvoje. Priority územního plánování by se měly lépe odrážet v odvětvové legislativě. Strategie ITI (*Integrated Territorial Investments* – integrované územní investice – jsou nástrojem regionální politiky, který v programovém období 2021–2027 přispívá k naplňování integrovaných územních strategií 13 aglomerací a metropolitních území vyme-

zených MMR) a CLLD (*Community-led Local Development*, komunitně vedený místní rozvoj) nejsou dostatečně provázány s územním plánováním.

(B) Jak může územní plánování využít mechanismy územního plánování v politice soudržnosti a nový nástroj – evropskou městskou iniciativu (EUI) pro různé typy území:

- funkční urbanizované regiony (FUA),
- ostatní urbanizovaná území,
- venkovské oblasti,
- ostatní oblasti, jako jsou řídké osídlené oblasti.

Územní plánování může nejlépe využívat mechanismy územního rozvoje EU ve FUA: největší potenciál byl spatřován v přizpůsobení české legislativy konceptu FUA. Několik respondentů apelovalo na funkční plánování městských oblastí – zejména na koordinaci rozvoje a dopravy a rozvoj „měkkých“ postupů plánování. V metropolitních oblastech i ve venkovských oblastech s malými obcemi by mělo být podporováno společné plánování, zajišťování občanské vybavenosti a veřejné správy.

(C) Jak lze do územního plánování implementovat priority Územní agendy 2030 [European Commission, 2020]:

- Vyvážená Evropa: Lépe vyvážený územní rozvoj využívající rozmanitost Evropy.
- Funkční regiony: Místní a regionální rozvoj a menší nerovnosti mezi místy.
- Integrace za hranicemi: Žít a pracovat přes státní hranice.
- Zdravé životní prostředí: Lepší ekologické životy, města a regiony, klimaticky neutrální města.
- Cirkulární ekonomika: Silné a udržitelné místní ekonomiky v globalizovaném světě.
- Udržitelná spojení: Udržitelná digitální a fyzická konektivita míst.

Podle výsledků hodnocení respondenty může územní plánování nejlépe přispět k prioritám udržitelných spojení, funkčních regionů a také zdravého životního prostředí. Naopak role územního plánování v prioritě cirkulární ekonomiky je považována za poměrně malou.

K prioritě Vyvážená Evropa se respondenti vyjádřili, že vzhledem k velikosti země je nutná spolupráce i v rámci nadnárodního prostoru střední Evropy. Trvalá spolupráce s ostatními zeměmi EU v oblasti územního plánování nad rámec regionálních seskupení států je nejlepším způsobem, jak zajistit fungování politiky soudržnosti a dosáhnout vyvážené Evropy. Intenzita spolupráce v oblasti územního plánování je nyní ve srovnání s jinými oblastmi činnosti nízká.

Názory na přeshraniční integraci ovlivnila v době výzkumu probíhající pandemie covidu-19, která odhalila, jak zranitelná je přeshraniční integrace. Úloha územního plánování při plánování přeshraniční infrastruktury byla většinou naplněna, pokud jde o navrhování nových a lepších infrastrukturálních vazeb, ale realizace plánů, stejně jako skutečně funkční přeshraniční integrace, stále zaostává. Jedním z důvodů jsou rozdílná právní omezení na opačných stranách státních hranic. Velký potenciál je spatřován v koordinovaném přístupu k plánování krajiny (např. ochrana před povodněmi a jejich zvládnutím).

Celkově nejlépe bylo hodnoceno propojení územního plánování s Územní agendou 2030 (část C), poněkud méně optimisticky byla hodnocena využitelnost pro cíle politiky soudržnosti (část A), ale zde se názory respondentů vyjádřené směrodatnou odchylkou nejvíce shodovaly. Nejmenší šanci uplatnění v územním plánování dali respondenti evropské městské iniciativě (část B); navíc se v této části hodnocení nejméně navzájem shodovali.

Přestože se jednalo jen o malý vzorek expertů, dá se z vyhodnocení soudit, že účastníci z úřadů státní správy a účastníci z krajů mají na provázání evropských politik a územního plánování poněkud odlišné názory od toho, jak to vidí reprezentanti plánovací praxe, kteří jsou spíše skeptičtí. Ve státní správě se často lišily názory úředníků odpovědných za územní plánování a úředníků zabývajících se regionální politikou a rozvojem.

Úředníci centrálních orgánů jsou o politikách EU lépe informováni než krajsí

úředníci a odborníci z praxe v oblasti územního plánování. Někteří odborníci na územní plánování nedokázali odpovědět na otázky, které považovali za související s regionální politikou; naopak odborníci na regionální politiku se necítili kompetentní odpovědět na otázky, které považovali za související s územním plánováním. To ilustruje, jak roztržitěná je odborná scéna prostorového plánování.

V rozhovorech bylo jako hlavní překážka nejčastěji uváděno slabé propojení územního a strategického plánování. Základní problém se projevuje jako nedostatečná komunikace mezi příslušnými resortními útvary, především na regionální a národní úrovni. Na místní úrovni agendy územního a strategického plánování často zpracovává tentýž pracovník.

Jako klíčový prostředek pro propojování politiky soudržnosti a územního plánování respondenti shodně uváděli financování prostřednictvím strukturálních fondů. V této souvislosti byly zmiňovány integrované územní investice (ITI) jako užitečný nástroj pro plánování aglomerací, který překonává kompetenční omezení územní správy. České právo však neposkytuje žádný nástroj územního plánování pro funkční městské oblasti (FUA), který by překonal územní fragmentaci obcí. Plánování pro funkční městské oblasti, respektive aglomerace, je nový koncept a potřebuje čas, aby se vžil, než bude plně využit.

Většina respondentů předložila návrhy na zlepšení provádění anebo posílení vzájemného obohacování Územní agendy EU a územního plánování. V tomto ohledu někteří respondenti navrhuji zavedení legislativních nástrojů, které by pomohly překonat překážky na státních hranicích, např. integrované záchranné služby nebo prevence povodní.

V rozhovorech nad vyplněnými dotazníky také zazněl názor, že diskuse se točí kolem toho, kolik peněz ze strukturálních fondů EU se podařilo utratit, ale měla by se věnovat spíše tomu, jak dobře byly tyto peníze využity.

Úplné informace o případové studii ESPON COMPASS – Česká republika jsou dostupné zde: <https://www.espon.eu/sites/>

[default/files/attachments/Cross-fertilisation%20between%20spatial%20planning%20and%20EU%20Cohesion%20Policy%20in%20the%20Czech%20Republic.pdf](https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/Cross-fertilisation%20between%20spatial%20planning%20and%20EU%20Cohesion%20Policy%20in%20the%20Czech%20Republic.pdf).

Interaktivní dialog

Díličí výsledky dotazníkového šetření byly rozeslány jako vstupní podklad pro interaktivní dialog mezi českými a zahraničními odborníky reprezentujícími jednotlivé země projektu ESPON COMPASS, Evropské konsorcium pro výzkum regionální politiky (EoRPA) a Monitorovací výbor ESPON. Také interaktivní dialog proběhl vzhledem k pandemii on-line. Jeho první část vycházela z výsledků dotazníkového šetření a byla zaměřena na politická doporučení pro lepší vzájemné propojení územního plánování a politiky soudržnosti v České republice. Druhá část proběhla formou paralelních dialogů, které rozpracovaly možná doporučení z hlediska územního plánování a politiky soudržnosti 2021–2027 a vyústily do závěrečné panelové diskuse o tom, jak lze zlepšit vzájemné obohacování na úrovni EU. Akce se zúčastnilo 45 osob z 11 zemí.

V závěrečné fázi interaktivního dialogu byly výsledky získané v předchozích fázích projektu analyzovány z hlediska jejich významu a relevance pro výsledný dokument tohoto výzkumu, tedy tzv. „policy brief“ (zadání pro politiku). V tomto dokumentu byly výsledky výzkumu přeformulovány do podoby konkrétních doporučení pro úpravy politiky za účelem zlepšení vzájemného obohacování politiky soudržnosti a českého územního plánování.

Pro vyhodnocení významu a relevance doporučení byly nejprve kvantitativní výsledky interaktivního dialogu vizualizovány, a to jak geograficky, tak podle typu odbornosti respondentů. Dále bylo respondentům umožněno komentovat své předchozí výpovědi, za účelem lepšího porozumění ostatními účastníky. Nakonec byly výsledky interaktivního dialogu porovnány se zjištěními dřívějšího projektu ESPON COMPASS a v případě, že se výsledky shodovaly, byly považovány za relevantní vstupní informace pro policy brief.

Z interaktivního dialogu vyplynula především potřeba využít potenciálu plánování pro funkční urbanizovaná území v podobě integrovaných územních investic.

Často byl také zmiňován potenciál vzájemného obohacování mezi různými úrovněmi plánování, obzvláště mezi regionální a místní úrovní. Problémem je nedostatečná spolupráce mezi jednotlivými resorty, jejichž rozhodování má územní průmět. To se projevuje v pokračující fragmentaci plánovacích dokumentů jednotlivých resortů.

Účastníci se shodli, že pro řešení těchto problémů je třeba především využívat stávajících nástrojů, které má plánování k dispozici, spíše než vytvářet nové a zatěžovat tak plánovací systém něčím, co není ověřené a mohlo by jej negativně ovlivnit nežádoucím směrem.

Zpráva o průběhu a výsledcích interaktivního dialogu je dostupná zde: <https://www.espon.eu/sites/default/files/attachments/ESPON%20COMPASS%20interactive%20dialogue%20process%20report.pdf>.

Praktická doporučení pro Českou republiku

Výsledkem dotazování a rozhovorů se zúčastněnými stranami a odborníky z praxe v České republice a interaktivního dialogu s mezinárodním expertním panelem byla identifikace následujících hlavních témat pro reformu českého územního managementu. K tématům byla navržena odpovídající opatření, rozlišená na dosažitelná v kratším časovém horizontu (tzv. nízko visící ovoce) a na opatření strategického charakteru vyžadující delší přípravu (jsou vyznačena kurzívou).

Propojení/integrace regulačního, strategického a vizionářského rámce. Mezi-odvětvová koordinace plánování – na národní, krajské a místní úrovni.

- Integrovat politiky strategického a územního plánování na národní úrovni a pro metropolitní/městské aglomerace (ITI). Najít společný jazyk: sjednotit terminologii v normativních a strategických dokumentech územního plánování. Shodně vymezit rozvojové oblasti, osy a specifické

ké oblasti v těchto dokumentech.

- Nově definovat úlohy územně plánovací dokumentace. Zásady územního rozvoje by měly aktivně koordinovat územní plány a specifikovat pro ně cíle politiky soudržnosti EU. Posílit koncepční význam územních plánů a jejich vazbu na strategie. Pro rozvojové a přestavbové plochy by měly být požadovány podrobné regulační plány, doplněné plánovací smlouvou mezi účastníky rozvoje.
- *Integrovat strategickou a územně plánovací dokumentaci na národní a krajské úrovni. Koordinovat strategické a územní plánování s dlouhodobějšími finančními výhledy veřejných rozpočtů, a to jak domácích, tak evropských.*

Územní plánování na úrovni funkčních městských oblastí a metropolitních regionů, kde existuje vysoká míra územní integrace.

- Doplnit stávající hierarchii závazných nástrojů územního plánování na národní, krajské a obecní úrovni o strategické plánování funkčních územních oblastí – ITI, FUA, venkovské mikroregiony jako neformální vstup pro zákonné dokumenty v rámci systému územního plánování.

Digitalizace a otevřená data, využití IT pro zjednodušení plánovacích procesů s účastí občanů.

- Dokončit a zveřejňovat integrovaný soubor volně přístupných, pravidelně aktualizovaných GIS dat pro územní plánování, regionální rozvoj a strategické plánování, podpořených on-line vazbami na statistická data, sčítání lidu, resortní databáze a územně analytické podklady. Tato data využívat pro monitorování, srovnávání a hodnocení environmentálního, sociálního a ekonomického rozvoje území a pro ex-ante posuzování územních dopadů velkých projektů.
- Přeorientovat diskusi a pojetí snahy vynaložit finanční prostředky EU na snahu o strategické využití těchto finančních prostředků s cílem upřednostnit agendu politiky územního plánování.

Hodnocení ex-ante a monitorování plánovacích nástrojů, politik a projektů.

- Upravit strukturu národní databáze výdajů tak, aby bylo snadno dohledatelné konkrétní území, kam dané

výdaje směřovaly.

- Zvážit zavedení ex-ante hodnocení sociálních, environmentálních a ekonomických dopadů velkých infrastrukturních investic (dopravní stavby, energetika, zásobování vodou a vodní hospodářství, velké obchodní podniky) pomocí indikátorů vypovídajících o počtu ovlivněných obyvatel, dopadech na sociální soudržnost z hlediska rovného/lepšího přístupu k veřejné infrastruktuře a službám, o vlivu na ekosystémové služby, na životaschopnost stávajících zařízení atd.
- *Integrované prostorové plánování založit na veřejně dostupných datech a jejich aplikaci v ukazatelích využívaných v ex-ante hodnoceních a při monitorování změn vyvolaných prováděním plánů a strategií.*

Soulad mezi programováním fondů (ESIF) a územním a strategickým plánováním.

- Koordinovat plánovací období, aktualizace územně plánovacích dokumentů (politika územního rozvoje, zásady územního rozvoje) s programovým obdobím ESIF.

Propojení s Územní agendou 2030 – synergie s národním územním plánováním a odvětvovými politikami.

- Zavést mechanismus zpětné vazby mezi obecními a krajskými úrovněmi územního plánování a politikami a územními agendami EU na základě indikátorů.

Zvýšení velikosti základní územní jednotky pro místní územní plánování a podpora spolupráce mezi těmito jednotkami.

- *Přeformulovat místní úroveň plánování směrem k plánování funkčních městských oblastí a mikroregionů ve venkovských oblastech. Na podporu tohoto cíle by měly být zřízeny mikroregionální rady složené z místních starostů a vybraných radních.*

Rozvoj kapacit a multidisciplinárních perspektiv v profesi plánovačů.

- *Uznávat prostorové, respektive územní plánování coby obor vysokoškolského vzdělávání, který se opírá o poznatky získané na základě všestranných zkušeností a znalostí v oblasti sociálních, ekonomických, environmentálních, technických a uměleckých oborů.*
- *Vzdělávání občanů může zajistit podporu strategického a integrovaného pláno-*

vání pro udržitelnou budoucnost. Zavést témata udržitelného rozvoje měst, vnímání kvality měst a udržitelného nakládání s přírodními zdroji do vzdělávacích programů základních a středních škol.

K vytvoření základů a rozvoji kapacit pro výše uvedené posuny v plánování založeném na datech a vzdělávání jak odborníků v oblasti plánování, tak i širší veřejnosti lze využívat financování z politiky soudržnosti.

Současný vývoj českého územního plánování v kontextu doporučení

V kontextu výše uvedených doporučení pro českou plánovací praxi můžeme zmínit několik témat, která již v současné době napomáhají k naplňování těchto doporučení.

Standardizace územně plánovací dokumentace již probíhá. Legislativní oporu nachází v § 20a zákona č. 183/2006 Sb. (stavebního zákona) a v aktualizovaných prováděcích předpisech k tomuto zákonu stanovených v novelizovaných vyhláškách č. 500/2006 Sb. a č. 501/2006 Sb. platných od 1. 1. 2023. Nabytím účinnosti zavádějí konkrétní požadavky na standardizaci územně plánovací dokumentace, jako první byla provedena standardizace územních plánů, následovat má standardizace ostatních nástrojů územního plánování (ÚAP, ZÚR, RP); dále se bude řešit také standardizace vymezení zastavěného území, opatření o stavební uzávěře a opatření o asanaci území.

Aktuální prioritou je v nových územních plánech vzniklých po 1. 1. 2023 prosadit použití sjednoceného datového modelu grafické části územního plánu na bázi GIS i CAD. Následně bude pokračovat standardizace textové části. Další součástí standardizace je sjednocování názvosloví a integrace dat.

Digitalizace veřejné správy již také probíhá. V rámci národního geoportálu územního plánování bude vybudován informační systém sloužící jako úložiště dat a podporující procesy územního plánování. Informační systém umožní zpřístupnění veškerých výstupů územ-

ního plánování v ČR a koordinaci a sdílení územních plánů včetně jejich návrhů. Dalším krokem je Portál stavebníka, který bude představovat jednotné rozhraní pro činění digitálních úkonů ze strany občanů vůči všem správním orgánům účastným na řízení podle stavebního zákona.

Příspěvkem k rozvoji způsobilosti a multidisciplinární perspektivy při plánování je magisterský obor Prostorové plánování na Fakultě životního prostředí České zemědělské univerzity v Praze. Jeho absolventi ale často zůstávají v Praze a institucionální kapacita úřadů v jiných regionech tak zůstává i nadále nízká.

Diskuse a závěry

Analýza českého územního plánování, jak je viděno „zevně“, rozhodně nemusí být zcela objektivní, stejně jako doporučení mezinárodního panelu expertů zřejmě nemusí být bezesbýtku aplikovatelné v reálných českých podmínkách. Na druhé straně zasazení českého územního plánování a regionální politiky do evropského kontextu otevírá témata, která v českém prostředí nejsou dostatečně reflektována nebo donedávna byla dokonce považována za nerelevantní či nežádoucí bruselský import.

Práce se pokusila s podporou panelu odborníků z Česka i zahraničí objasnit překážky a možnosti vzájemného obohacování mezi politikou soudržnosti a územním plánováním se zvláštním zaměřením na případ České republiky a vyvodit z toho poučení pro další evropské státy. Ačkoli předchozí výzkumy

a politické dokumenty takové vzájemné obohacování obhajují [Daly & Gonzáles, 2013; ESPON, 2018], zřídka kdy nabýzely konkrétní náhled na to, jak tohoto cíle dosáhnout.

Byly identifikovány dva typy překážek pro vzájemné obohacování: institucionální a kulturní, přičemž první z nich je pravděpodobně snadněji překonatelná než druhá, která souvisí s hlouběji zakořeněnými rysy systému územní správy a také s politickou a plánovací kulturou.

V souvislosti s rostoucím důrazem na místně specifický („place-based“) přístup a urbánní dimenzi politiky soudržnosti je na české straně nutné přistoupit k postupnému sladění, ne-li integraci územního a strategického plánování na národní a regionální úrovni. Může tak dojít k synergii rozvojových politik dohodnutých na nadnárodní úrovni s jejich aplikací v konkrétních územních podmínkách. V první fázi je třeba „najít společný jazyk“, plně využívat ICT a nástroje GIS k zajištění všeobecné a průběžné dostupnosti dat o území a jeho rozvoji a využívat všech možností nástrojů územního plánování – závazných i směrných – pro funkční územní celky.

Je zřejmé, že potřebujeme další výzkum toho, co v tomto ohledu funguje, a jak operacionalizovat plánování pomocí „měkkých plánovacích postupů“ v různých kontextech [Allmendinger et al., 2015]. Strategickým cílem českého územního plánování by mělo být zvýšení jeho institucionální kapacity – a to posilováním povědomí o evropských agendách prostřednictvím vzdělávání plánovačů a posílením aktivní účasti veřejnosti.

Článek byl vypracován s využitím a za částečné podpory projektu ESPON COMPASS spin-off zpracovaného pro ESPON EGTC. Hlavní řešitel European Policies Research Centre (EPRC) TU Delft, prof. Vincent Nadin.

Použité zdroje:

ALLMENDINGER, Phil; HAUGHTON, Graham; KNIELING, Jörg & OTHENGRAFEN, Frank, 2015. *Soft Spaces in Europe*. B.m.: Routledge. ISBN 978-1-13-878398-0.

DALY, Gavin & GONZÁLES, Ainhoa, 2013. Key Indicators for Territorial Cohesion and Spatial Planning: The Reform of the EU Cohesion Policy and the New Role of Spatial Indicators. In: *Borderlands Journal of Spatial Planning Ireland*. 3, 77–89.

EC – DG REFORM & MMR, 2020. *Analysis, Recommendations, and Legislative Proposals for a Building Act Reform in the Area of Spatial Planning*. Deloitte Consultancy Contract Number: SRSS/SC2019/150.

ESPON, 2018. COMPASS – *Comparative Analysis of Territorial Governance and Spatial Planning Systems in Europe. Final Report*. Luxembourg: ESPON EGTC. Dostupné z: <https://www.espon.eu/planning-systems>.

EUROPEAN COMMISSION, 2020. *Territorial Agenda 2030: A Future for All Places*. Germany. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/getmedia/01da487b-bdb9-41d4-bb2f-40463a5e3343/TerritorialAgenda2030.pdf.aspx>.

prof. Ing. arch. Karel Maier, CSc.
Ústav prostorového plánování
Fakulta architektury ČVUT v Praze

Ing. Jan Kabrhel
Katedra plánování krajiny a sídel
Fakulta životního prostředí ČZU v Praze

ENGLISH ABSTRACT

Czech Spatial Planning as a Subject of EU Research. ESPON COMPASS Project, by Karel Maier & Jan Kabrhel

The EU ESPON COMPASS project was concerned with comparing the development of spatial planning systems in European countries. The findings on Czech spatial planning in the context of other countries were followed up by other works, of which the article describes in more detail a follow-up case study dedicated to linking Czech spatial planning with the cohesion policy applied by the EU. The study resulted in a set of recommendations, some of which are already being implemented.